

Les 7: Man/vrouw-verhoudingen en de eindopdracht

Leerdoelen:

- ✓ De leerling denkt na over stereotypen tussen mannen en vrouwen
- ✓ De leerling leert over de verhoudingen tussen mannen en vrouwen in de Middeleeuwen, en hoe hiermee spot werd gedreven
- ✓ De leerling oefent met creatief denken
- ✓ De leerling leert samenwerken en taken verdelen in groepsopdrachten

Printen:

- ✓ 15x document: 9u40, hand-out les 7
- ✓ 5x document: 10u10, checklist en inspiratiesheet
- ✓ 5x document: 13u15 opzet

Benodigdheden:

- ✓ Powerpoint: 9u10, stereotypen
- ✓ 1x pdf: 10u10, Checklist en inspiratiesheet om te projecteren
- ✓ Tekenmateriaal en blanco papier om op te tekenen

Overzicht lesplan:

09.05-9.10	Introductie
9.10-9.25	Thema 5: Stereotypen.
9.25-9.40	Het gevecht om de broek: Man/vrouw verhoudingen in de Middeleeuwen.
9.40-10.00	Verwerkingsopdracht: De leerlingen maken zelf een spotprent.
Pauze	
10.10-10.45	Een korte herhaling van alle onderwerpen, wat gaan we precies doen, wat zijn de verwachtingen van het eindproduct? De leerlingen weten goed wat de bedoeling is, maken vast groepen en kiezen een onderwerp.
Pauze	
13.15-13.50	Opzet van idee maken
Pauze	
14.00-14.35	Verder met opzet van idee maken
14.35-14.50	Ideeën aan elkaar presenteren
14.50-14.55	Afsluiting les

9u10: Stereotypen

We beginnen de middagsessie met een korte brainstorm: alle stereotypen van mannen en vrouwen die de leerlingen kunnen verzinnen. Hoe is hun karakter? Hoe is hun gedrag? Wat zijn typische hobby's, beroepen? Wat lezen ze, naar welke tv-programma's kijken ze, waar geven ze hun geld aan uit, wat vinden ze belangrijk in het leven? Etc.

Gebruik hiervoor bij voorkeur twee kanten van het bord om alle stereotypen op te schrijven.

Start daarna de powerpoint. Dia's 1 t/m 9 geven een verzameling van spotprenten of grappen die te maken hebben met de stereotypen tussen mannen en vrouwen.

9u25

Dan stappen we over naar de Middeleeuwen. Om de humor over mannen en vrouwen te begrijpen, moeten de leerlingen eerst inzicht krijgen in het wereldbeeld van middeleeuwers. Hoe dachten zij over de verhoudingen tussen man en vrouw? Lees hiervoor de volgende fragmenten uit de encyclopedie van Sidrac:

De koning vraagt: hoe komt het dat vrouwen zo emotioneel reageren op vreugde en verdriet in de wereld?

Sidrac antwoordt: Vrouwen reageren zo emotioneel omdat zij lichter bloed en lichtere hersenen hebben dan mannen. Zij zijn als kleine twijgjes aan de bomen die in alle richtingen met de wind meewaaien. Zo zijn vrouwen, want bij het minste of geringste wat zij horen of zien, gaan ze lachen, schreeuwen of huilen. Dat zij zo weinig gezond verstand hebben komt door de lichtheid van hun bloed. Want waren zij net zo wijs als mannen, dan zou men ze rechters en heersers maken en zouden zij vonnissen vellen en heersen zoals mannen. Maar men doet dit niet, omdat zij weinig bloed hebben en wankelmoedig zijn. Alles wat zij van anderen horen, geloven zij, of het nu waar is of niet. Daarom reageren zij zo emotioneel op vreugde en verdriet in de wereld. Zeventig vrouwen laten zich gemakkelijker misleiden dan één wijze man; dat komt door hun gebrek aan gezond verstand.

De koning vraagt: Mag je je vrouw slaan als zij zich misdraagt?

Sidrac antwoordt: Een goede vrouw misdraagt zich zelden. Maar als zij iets verkeerd doet en er spijt van heeft, dan moet je het haar vergeven, haar vriendelijk toespreken en haar met overtuigende argumenten duidelijk maken dat zij verkeerd heeft gehandeld. Op die manier zal zij inzien dat ze iets heeft misdaan, ze zal haar leven beteren en zo zich voortaan meer in acht nemen. Als een slechte vrouw zich misdraagt kent ze geen schaamte of spijt; integendeel, ze is trots op haar gedrag, ze heeft er plezier in; en hoe meer ze terecht gewezen wordt hoe vaker ze zich misdraagt. Toch moet je haar met woorden terechtwijzen, met beloftes en met geschenken, één keer, en nog een keer, zelfs een derde, vierde en vijfde keer. En als zij haar leven dan nog niet betert moet je haar volledig aan haar lot overlaten. Want van een slechte vrouw, vol duivels plannen en kwaadwilligheid moet een man afstand nemen. En wie daartoe niet in staat is moet zorgen dat hij zo ver mogelijk bij haar en haar streken uit de buurt blijft.

Maak de leerlingen duidelijk dat een vrouw in de ogen van een middeleeuwer een beetje als een kind was: Ze was niet zo slim en nogal snel emotioneel. Dat betekende dat een vrouw geen belangrijke taken mocht krijgen. De man moest haar beschermen en was verantwoordelijk voor haar gedrag. De man moest dus de baas zijn in huis, maar dat was niet altijd het geval. Soms waren er vrouwen die de baas speelden over hun mannen. Voor middeleeuwers was dit niet volgens de 'status quo', en dus fout, fout, fout! Daarom werd er vaak gespot met deze mannen. Met onze moderne blik zouden wij die spot snel interpreteren als discriminatie jegens de vrouw, maar het is belangrijk dat de leerlingen begrijpen dat juist de man het mikpunt van de spot was. Hij is een pantoffelheld, want hij durft immers niet op te treden tegen zijn vrouw en is niet de baas in huis.

Ga verder met de powerpoint. De afbeeldingen uit dit deel van de powerpoint zijn afkomstig uit een Franstalig artikel dat ook is opgenomen onder *meer weten?*

Het gevecht om de broek

Hetzelfde thema komt ook voor in diverse middeleeuwse spotprenten. Deze dia's tonen allen spotprenten, die veelal als thema 'het gevecht om de broek' hebben.

Deze spotprent komt uit de 16de eeuw. We zien een groep vrouwen die vechten om een broek.

Deze spotprent komt uit de 16de eeuw. Het thema is hier niet het gevecht om de broek, maar we zien hier wel de vrouw die op de rug van de man rijdt, en symbolisch de baas over hem is.

Deze spotprent komt uit 1480. De man probeert te reiken naar de broek, die rechtsonder op de grond ligt. De vrouw probeert hem tegen te houden en slaat hem over het hoofd met een spinrok, en typisch vrouwelijk voorwerp.

Het omdraaien van de rollen is niet alleen middeleeuws. We hebben vanmorgen al gezien dat het in het heden nog steeds relevant is. Deze spotprent komt uit de 17de eeuw, en toont een vrouw die een man slaat, terwijl links in beeld het jongere meisje haar voorbeeld volgt.

En deze laatste spotprent komt uit de 19de eeuw, maar toont dat het gevecht om de broek nog steeds een gebruikt thema is. De vrouw heeft wederom een spinrok in de hand. Er kijkt iemand door het raam naar binnen, wellicht om te laten zien hoe beschamend het werd gevonden als een man zijn vrouw niet de baas was.

Het gevecht om de broek komt ook op andere plekken terug. Als middeleeuwers een toneelwedstrijd organiseerden, werden er vaak speciale munten geslagen voor die gelegenheid. Op deze munt zie je op de ene zijde (links) een afbeelding van een broek, als symbolisering van de strijd om de broek. Deze munten zijn in de 16de eeuw geslagen (geen specifieke datum bekend) in de stad Laon in Picardie. De tekst die erop staat, is: 'Le roi des braies' (de koning van de broeken) en 'mon[n]joie des braies' (de munt van de broeken). Ook in Frankrijk was de strijd om de broek dus een bekend fenomeen.

Tot slot was het ook in toneel een vaak terugkerend thema. Dit schilderij toont bijvoorbeeld een klucht waarin een man ontdekt dat zijn vrouw vreemdgaat met een priester. Zo wordt enerzijds de man ontmaskerd als pantoffelheld, en wordt anderzijds ook de geestelijkheid op de hak genomen.

9u40: Verwerkingsopdracht

Dan krijgen de leerlingen de opdracht om zelf een spotprent te maken in het thema. Het liefst in groepjes van 2, maar bij een oneven aantal is een groepje van 3 mogelijk (of, als dat hun voorkeur heeft, alleen). Gebruik de stereotypen die de leerlingen aan het begin van de les hebben bedacht.

De leerlingen kunnen naar eigen inzicht een spotprent maken of je kunt ieder groepje een stereotiepe toewijzen om in hun spotprent te verwerken.

TIP: Toen wij het project draaiden, bewaarden we de spotprenten en hingen die tijdens de eindvoorstelling in de zaal waar die voorstelling plaatsvond. Het publiek kon daardoor vooraf of tijdens de pauze het werk van de leerlingen bekijken. We verwerkten de spotprenten daarnaast ook in de uitnodigingen aan de ouders, in de affiches die we in de school zelf ophingen, en in het programmaboekje (zie afb.).

Geef alle leerlingen voor de pauze een hand-out. Alle thema's zijn nu besproken, en voor de komende lessen worden geen hand-outs meer uitgedeeld.

10u10: De eindopdracht

Alle vijf de thema's zijn nu besproken, en de leerlingen gaan de komende les hard aan de slag om zelf een creatief eindproduct te maken op basis van alles dat ze hebben geleerd.

Herhaal wat het eindproduct precies inhoudt:

- De datum, tijd en plaats waar de voorstelling zal plaatsvinden.
- De prijzen die er te winnen zijn.
Toen wij het project draaiden vroegen we de leerlingen om zelf mee te denken over mogelijke prijzen. Daaruit kwamen prijzen voor: beste kostuums, originaliteit, beste *performance* (met het minste giechelen), beste *décors*, het hardste gelachen door het publiek, het beste wapenschild.
- De leerlingen moeten groepen vormen, en iedere groep kiest een thema.
Toen wij het project draaiden stonden we ook toe dat groepen verschillende thema's door elkaar mengden en in één voorstelling bijeenbrachten. Dit is dus ook mogelijk, naar eigen inzicht.
- Fris de vijf thema's nog eens op. Vraag de leerlingen of ze nog weten welke voorbeelden er voorbij zijn gekomen. Maak eventueel gebruik van de hand-outs van de laatste 3 lessen.

Gebruik het pdf bestand *10u10, inspiratiesheet & checklist* en projecteer de checklist. Deze checklist laat zien wat de leerlingen de komende dagen moeten doen. Loop alle stappen langs.

Projecteer dan de *inspiratiesheet*. Deze dient als inspiratie voor de leerlingen, om te laten zien hoeveel mogelijkheden er zijn. Alles mag, zolang ze laten zien dat ze iets hebben geleerd over hun gekozen spottijma. Ze kunnen ook andere elementen gebruiken waar ze over hebben geleerd (kolom links), een format kiezen voor de uitvoering (kolom midden), of een tv programma als

inspiratie nemen voor hun uitvoering (kolom rechts). Laat de leerlingen hierover brainstormen om de creativiteit alvast op gang te krijgen. Hoe zouden zij bijvoorbeeld een poppenkast maken in het thema astrologie? Of hoe zien een teltell aflevering met het thema religie eruit?

Gebruik de resterende tijd om groepjes te maken en laat elk groepje een thema kiezen. Bij tijd over kunnen ze alvast aan de slag.

13u15: Opzet idee maken

Tot 14u25 werken de leerlingen nu aan een opzet van hun idee (met tussendoor een pauze). Geef hiervoor iedere groep het werkblad 13u15, opzet. De leerlingen kunnen nu echt even de tijd nemen om goed over alles na te denken voordat ze aan de slag gaan. Om 14u25 worden de leerlingen gevraagd om hun ideeën te presenteren. Als je het idee hebt dat ideeën moeizaam van de grond komen, kun je ook al voor de pauze, rond 13u40 alvast aan de leerlingen vragen om hun idee voor het verhaal te vertellen. Dan zit er iets meer druk achter het bedenken van een goed idee, en weet je zeker dat de leerlingen na de pauze allemaal een uitgangspunt hebben om na te denken over kostuums, wapenschilden, etc.

14u50

Sluit de les af.

Meer weten?

Artikel over ‘de strijd om de broek’:

Klapisch-Zuber, C., ‘La lutte pour la culotte, un topos iconographique des rapport conjugaux (XVe-XIXe siècles) CLIO. Histoires, femmes et sociétés 34 (2011) 203-218.

De in deze les gebruikte spotprenten zijn afkomstig uit dit (franstalige) artikel.

Over de verhoudingen tussen man en vrouw:

Lie, O.S.H., Het boek van sidrac: Een honderdtal vragen uit een middeleeuwse encyclopedie (Hilversum 2006). Hoofdstuk drie gaat over de fysieke verschillen tussen man en vrouw.

Interessant is daarbij de vraag 235 (blz 91). Voor deze les zijn echter vooral de paragrafen “man-vrouw-verhouding” en “de goede en de slechte vrouw” uit hoofdstuk vier van belang (blz 102-107). Interessant zijn daarbij de vragen 83 (blz 109), 173 (bz 112), 238 (blz 115) en 308 (blz 117).